

– запровадження активного інформування, роз'яснення та пропаганда щодо модернізації (вдосконалення) системи акредитації ВНЗ, напрямів і спеціальностей;

– інтеграція вітчизняної системи вищої освіти у світовий та європейський освітній простір.

Висновки. Таким чином, основу механізму регламентації діяльності вищих навчальних закладів та системи забезпечення якості освіти в Україні становлять процедури ліцензування та акредитації. З метою сприяння виконанню ними своїх ускладнених суспільних функцій необхідно, на наш погляд, відмовитись від жорсткого централізованого управління, нормування діяльності з боку урядових органів та впроваджувати зовнішню оцінку якості підготовки фахівців з вищою освітою.

Бібліографічні посилання:

1. Про внесення змін до наказу Міністерства освіти і науки України «Про затвердження Ліцензійних умов надання освітніх послуг, Порядку здійснення контролю за дотриманням ліцензійних умов...» від 24.12.2003 №847 // Наказ Міністерства освіти і науки, молоді та спорту України від 29.11.2011 №1377.

2. Концепція модернізації (вдосконалення) системи акредитації вищих навчальних закладів та вищих професійних училищ України: Проект [Електронний ресурс]. – Режим доступу: // <http://www.mon.gov.ua/license/topic/Консерсія>.

3. Корсак К. В. Формування культури оцінювання і забезпечення якості роботи вищих шкіл / К. В. Корсак // Вища освіта України. – 2004. - №1. – С. 41-47.

4. Шевченко С. Акредитація вищих навчальних закладів як основний інструмент розвитку державно-громадського механізму управління якістю вищої освіти / С. Шевченко // Ефективність державного управління. – 2008. – Вип. 14-15. – С. 339-348.

5. Салов В. Уніфікація інформаційної бази і методології оцінювання потенціалу та результативності вищих навчальних закладів / В. Салов // Вища школа. – 2009. - №2. – С. 51-64.

Р.Л. Ковальчук

(Державна акредитаційна комісія України)

С.А. Свіжевська

(Національний гірничий університет)

АКРЕДИТАЦІЯ ІННОВАЦІЙНОГО ТИПУ ЯК ЗАСІБ СТИМУЛЮВАННЯ ПІДВИЩЕННЯ ЯКОСТІ ОСВІТИ В УНІВЕРСИТЕТАХ УКРАЇНИ

Ключові слова: якість освіти, інноваційний менеджмент, акредитація, індикатори якості освіти, державно-громадська система вищої освіти

Останні стратегічні документи уряду, такі як Розпорядження Кабінету Міністрів України від 27 серпня 2010 р. № 1728 "Про затвердження плану заходів щодо розвитку вищої освіти на період до 2015 року" свідчать про занепокоєність станом надання вищими навчальними закладами України якісної, сучасної, конкурентоспроможної вищої освіти. Зрозуміло, що тотальну революцію в освіті за один день зробити неможливо. На якість

освіти впливає велика кількість соціальних, історичних, політичних, економічних, законодавчих і демографічних чинників.

Невід'ємним елементом управління якістю освітньої діяльності, інноваційних процесів у галузі освіти та їх результат є процес акредитації вищого навчального закладу або окремих напрямів, спеціальностей, освітніх програм.

Аналіз досвіду формування акредитаційної системи розвинених країн підтверджує тезу, що акредитація є складовою маркетингу та менеджменту в сфері освіти (особливо в умовах динамічних змін вимог до працівника), передбачає менеджмент інформаційних освітніх технологій, сприяє швидкому поширенню та узагальненню позитивного досвіду.

Управління освітою, зокрема її якістю, складний, багатогранний і нелінійний процес, який повинні постійно координувати й коригувати суб'єкти управління відповідно до соціально-педагогічних умов його функціонування.

З позицій системного підходу управління якістю освіти його слід розглядати як цілісну, відкриту соціально-педагогічну систему, що відповідає всім характерним ознакам складних систем. Найсуттєвіші серед них такі: спрямованість управління на досягнення мети; ієрархічна підпорядкованість, що передбачає узгодженість централізованого управління з самоуправлінням за одночасної автономності складових; наявність у системі управління інтерактивних властивостей, не притаманних її складовим, взаємозв'язку і взаємозумовленості між складовими та критеріїв оцінювання результативності функціонування; варіабельність певних складових і стану (структура, функції, зв'язки) всієї системи управління.

Управлінське рішення в освіті має ґрунтуватися на новітніх методологічних розробках як вітчизняних, так і закордонних науковців, а також унікальних особливостях освітніх систем кожної країни

Сучасні українські дослідження свідчать, що основними чинниками, які забезпечують якість освіти, є:

- 1) професійна підготовка суб'єктів викладання, їхні особистісні якості (порядність, відповідальність, принциповість, толерантність тощо);
- 2) навчально-методичне забезпечення процесу підготовки (навчальні посібники, методичні розробки);
- 3) наявність системи контролю й оцінювання викладання, рівня знань суб'єктів навчання, що відповідає сучасним вимогам;
- 4) застосування в навчально-виховному процесі сучасних освітніх технологій (активних методів навчання, інтернет - технологій тощо);
- 5) залучення суб'єктів навчально-виховного процесу до науково-дослідницької діяльності;
- 6) відповідність програм навчальних дисциплін сучасним вимогам;
- 7) контакти з провідними іноземними фахівцями;
- 8) належне матеріально-технічне забезпечення процесу підготовки;
- 9) забезпеченість науковою літературою освітніх закладів;

10) використання матеріалів психолого-соціологічних та інших досліджень;

11) спрямованість викладання на формування соціальних якостей сучасного фахівця;

12) стимулювання самостійної роботи суб'єктів навчання тощо.

Нині серед основних і популярних напрямів вдосконалення непростого процесу управління якістю освіти є *інноваційний менеджмент*, який є неодмінною складовою стратегічного менеджменту в освіті. Сутність менеджменту інновацій полягає у забезпеченні умов для внесення системних змін у діяльність освітніх закладів, спрямованих на їх розвиток і покращення роботи. Ефективний інноваційний освітній менеджмент, спрямований на підвищення якості освіти, є надійним механізмом задоволення потреб споживачів освітніх послуг та забезпечення конкурентоспроможності освітніх закладів.

Нормативно-правові акти повинні чітко визначати мету державної інноваційної політики: створення економічних, організаційних і правових умов для ефективного відтворення, розвитку й використання науково-технічного потенціалу країни, відродження духовного та інтелектуального потенціалів нації. Формування інноваційного менеджменту в освіті розглядають як суттєвий стратегічний пріоритетний напрям інноваційної діяльності та державної інноваційної політики в Україні.

На сьогодні особливого значення набуває формування та удосконалення організаційно-економічних засад діючого процесу ліцензування та акредитації вищого навчального закладу, які б відповідали світовим стандартам і стимулювали як суб'єкти акредитації, так і акредитаційні структури.

Інноваційне управління освітою, на відміну від управління іншими сферами суспільного життя, поєднує в собі вимоги забезпечення належного сучасного рівня підготовки фахівців і упереджуючого розвитку. Це протиріччя погоджується об'єднанням стандартів якості освіти та стимулюванням підвищення статусу навчальних закладів у такі різновидності управління освітою як акредитація.

Зважаючи на роль і функції освіти у суспільстві, процес акредитації поєднує в собі інтереси держави, замовника на кваліфікованого працівника, навчального закладу, суспільства в цілому взаємодією різних суб'єктів: від державних і регіональних органів управління до громадських фахових комісій.

У США та Європі основними видами акредитацій виступають інституціональна та спеціалізована акредитації, що мають свої особливості, специфічні для цих країн. Загальна інституціональна акредитація ВНЗ у США проводиться агентствами регіональних асоціацій навчальних закладів: Асоціації університетів, Асоціації чотири- та дворічних коледжів. Акредитовані вищі навчальні заклади включаються в перелік навчальних закладів, які враховуються офіційною статистикою, стають учасниками Федеральної програми фінансової допомоги студентам, отримують право на розробку освітніх програм за вимогами Департаменту освіти США.

Інституціональна акредитація включає оцінювання цілей і завдань вищого навчального закладу, які мають відповідати очікуванням уряду, ділових кіл та широкої громадськості. При проходженні інституціональної акредитації ВНЗ має попередньо провести самодослідження – так зване “selfstudy”, яке оформлюється у вигляді звіту і має таку структуру:

- місія та завдання навчального закладу;
- ефективність адміністрування;
- рівень кваліфікації професорсько-викладацького складу;
- стан матеріальних, фінансових та інформаційних ресурсів.

До спеціалізованої акредитації відноситься акредитація освітніх програм професійними асоціаціями.

Як правило, професійні асоціації не приймають заяву на проведення акредитаційної експертизи окремої навчальної програми, якщо ВНЗ не пройшов загальну акредитацію.

Таким чином, вивчення світового досвіду державно-громадського управління вищою освітою та аналіз стану акредитаційних процесів в Україні є актуальним із ряду причин та приводить до наступних висновків:

- національна нормативно-правова база процедури акредитації та ліцензування має бути такою, щоб однозначно поєднувала у собі державні вимоги, суспільно-професійну оцінку та підтримувала ідею автономності вищих навчальних закладів;

- якість освіти має бути проголошена основою процесу і метою результату проведення процедур акредитації, ліцензування, а також внутрішнього і зовнішнього рейтингування ВНЗ;

- індикатори оцінки мають бути доповнені, особливо, у контексті входження в єдиний освітній європейський та світовий простір, визнаними міжнародними акредитаційними агенціями та експертами Ради Європи у сфері освіти та стимулювати університети до впровадження основ інноваційного менеджменту якістю надання освітніх послуг;

- обґрунтування стимулюючих функцій акредитації має стати об'єктом досліджень у провідних університетах країни і стати основою методики оцінки якості освітньої діяльності, універсальної для навчальних закладів різних типів і форм власності. Дослідження дало б змогу розробити систему акредитації інноваційного типу, яка б стимулювала навчальні заклади до постійного підвищення якості освіти та власного статусу.

О.М. Кузьменко , П.І. Пілов
(*Національний гірничий університет*)

АДАПТАЦІЯ СТАНДАРТІВ ПІДГОТОВКИ ФАХІВЦІВ З ГІРНИЦТВА ДО ВСЕСВІТНЬОГО ПРОЦЕСУ НАВЧАННЯ

Міжнародна акредитація освітніх програм як забезпечення входження України, мобільність студентів та академічного персоналу.